

Metodický úvod

Český statistický úřad vydává přehled retrospektivních údajů z oblasti statistiky trhu práce.

Údaje byly získány z šetření u ekonomických subjektů, resp. z administrativních zdrojů. Šetření u ekonomických subjektů se provádí v závislosti na počtu zaměstnanců buď plošným, nebo výběrovým zjišťováním. Při výběrovém způsobu zjišťování se dopočet na základní soubor provádí na všechny aktivní jednotky zařazené do registru ekonomických subjektů ČSÚ.

Přehled obsahuje vývoj nejdůležitějších ukazatelů v odvětvovém a územním třídění. Odvětvové členění je založeno na „Klasifikaci ekonomických činností CZ-NACE“, platné od 1. 1. 2008, která v uváděné úrovni plně odpovídá mezinárodní klasifikaci NACE Rev. 2. Územní třídění je provedeno dle klasifikace CZ-NUTS, která je v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady EU o vytvoření společné klasifikace územních statistických jednotek (NUTS).

Údaje v tabulkách 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9 a 10 jsou čerpány z výsledků zpracování ročních statistických výkazů ČSÚ.

Údaje v tabulkách 5, 6, 11 a 12 jsou čerpány z výsledků zpracování čtvrtletních statistických výkazů vč. odhadů za nešetřenou část populace, které vycházejí z administrativních zdrojů dat.

Přechod na novou odvětvovou klasifikaci CZ-NACE představoval v některých oborech tak významné změny, že nebylo možné použít dříve publikovaná data pouze s přečíslovanými činnostmi. ČSÚ vyvinul metodu zpětného přepočtu časových řad na úrovni mikrodat, přičemž zohlednil i nově zjištěná chybná zařazení některých podniků v předchozích letech. Pro dopočty byly využity i dostupné administrativní zdroje. Údaje v uvedených tabulkách podle CZ-NACE nejsou srovnatelné s dříve publikovanými údaji podle OKEČ. Časové řady byly přepočteny od roku 2000 za údaje ze zpracování čtvrtletních statistických výkazů, od roku 2005 za údaje ze zpracování ročních statistických výkazů ČSÚ.

V historické části jsou **tabulky 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39 a 40** zpracovány podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností (OKEČ = národní verze mezinárodní klasifikace NACE Rev. 1.1).

Tabulky 34 a 39 jsou uvedeny za „civilní sektor“ národního hospodářství. Civilní sektor nezahrnuje údaje za aparáty Ministerstva obrany a Ministerstva vnitra a útvary těchto resortů bez právní subjektivity, v nichž byli zaměstnáni jednak civilní zaměstnanci, jednak vojáci z povolání a příslušníci Policie ČR. Od roku 2003 byly do zpracování zahrnuty i tyto údaje, časová řada byla přepočtena od roku 1993. **V tabulkách 35 a 40** jsou údaje za civilní sektor v dotčených ukazatelích (např. celkem, veřejná správa) uvedeny na konci tabulky.

Evidenční počet zaměstnanců zahrnuje osoby v pracovním, služebním nebo členském poměru (kde součástí členství je též pracovní vztah) k zaměstnavateli (dále jen „pracovní poměr“). Nezahrnují se osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů), soudci, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), učni, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, zaměstnanci ekonomických subjektů statisticky nesledovaných. Údaje o počtech zaměstnanců podle platné metodiky zahrnují i cizí státní příslušníky, legálně pracující na území ČR.

Průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách je vypočten jako aritmetický průměr z měsíčních průměrných počtů (vypočítávají se jako součet denních stavů dělený počtem kalendářních dnů v měsíci).

Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu.

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho zaměstnance evidenčního počtu za měsíc. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplňky ke mzdě nebo platu, odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Nezahrnují se náhrady mzdy nebo platu za dobu trvání dočasné pracovní neschopnosti nebo karantény placené zaměstnavatelem. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Údaje v tabulkách 13, 14, 41, 42, 43 a 44 byly zjištěny ze **strukturální statistiky mezd** zaměstnanců, jejímž zdrojem je Informační systém o průměrném výdělků (ISPV) Ministerstva práce a sociálních věcí a Informační systém o platu (ISP) Ministerstva financí. Údaje o mzdách jsou vypočítávány odlišnou metodikou a nelze je srovnávat s výsledky běžného statistického zjišťování. Vztahují se ke vzorku zaměstnanců s počtem placených hodin 1 700 a více v letech 1996 až 2000 a 1 592 a více hodin za rok 2001, což odpovídá zhruba zaměstnancům, kteří pracují na plný úvazek, pracovali ve zpravodajské jednotce většinu roku a nebyli např. dlouhodobě nemocní. (Odlišný počet placených hodin vyplývá ze změny v zákoníku práce týkající se započítávání přestávky na jídlo do odpracované doby, z tohoto důvodu tudíž nedochází k narušení srovnatelnosti časové řady.) Do roku 2001 také nebyly prováděny dopočty na celé národní hospodářství. Od roku 2002 jsou mzdy vypočteny poměřením s placenou dobou zaměstnance a dopočteny na základní soubor.

Údaje za rok 2008 byly přepočteny na základě aktualizovaného váhového schématu vycházejícího z nové klasifikace ekonomických činností CZ-NACE.

Od roku 2011 výsledky výběrově pokrývají celou zaměstnaneckou populaci v ČR, neboť jsou nově zahrnuti dříve nesledovaní zaměstnanci z podniků s méně než 10 zaměstnanci a také zaměstnanci neziskových institucí a podnikatelů-fyzických osob. Tato změna znamená zvýšení reprezentativnosti statistických údajů. Výsledky předchozích let nebyly dopočtené na celé hospodářství, zejména nepokrývaly podniky s méně než 10 zaměstnanci, a tudíž výsledky nejsou v časové řadě zcela srovnatelné.

Při třídění mezd podle zaměstnání se vycházelo z klasifikace KZAM, vypracované na podkladě mezinárodního standardu ISCO-88. S účinností od 1. 1. 2011 je zavedena nová verze klasifikace zaměstnání CZ-ISCO, vycházející z mezinárodního standardu ISCO-08. Údaje za rok 2010 byly přepočteny podle nové klasifikace.

Ke srovnání je místo průměrné mzdy používán medián mezd. **Medián** představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení; to znamená, že polovina hodnot mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián. Podrobnější informace z výběrových šetření mezd zaměstnanců vč. popisu metodiky zjišťování a velikosti vzorku šetření jsou obsahem publikací ČSÚ *Struktura mezd zaměstnanců v roce „příslušný rok“*.

Výše uváděné změny v metodice výběrového strukturálního šetření mezd vedly k ukončení časových řad a zavedení nových ve srovnatelné metodice.

Údaje v tabulkách 15, 45 a 46 představují **náklady**, které zaměstnavatel vynaložil na získání a výchovu zaměstnanců, na odměňování za práci a na zabezpečení sociálních potřeb zaměstnanců. Šetření se provádí u ekonomických subjektů všech odvětví bez ohledu na počet zaměstnanců.

Údaje v tabulkách 16, 17 a 18, resp. 47, 48 a 49 byly zpracovány z podkladů Ministerstva práce a sociálních věcí.

Od července 2004 přistoupilo Ministerstvo práce a sociálních věcí k metodické změně ve výpočtu **registrované míry nezaměstnanosti** spočívající v odlišném zahrnování některých skupin osob jak do čitatele, tak do jmenovatele. Na rozdíl od původní metodiky, kdy byl čítel tvořen počtem všech neumístěných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadů práce, je podle nové metodiky tvořen počtem tzv. dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání (vč. občanů EU a EHP). Jedná se o evidované nezaměstnané, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání a při nabídce vhodného pracovního místa mohou do něj bezprostředně nastoupit. Jmenovatel, tvořený pracovní silou (v původní metodice počet zaměstnaných z výběrového šetření pracovních sil + počet všech neumístěných uchazečů), byl v nové metodice rozšířen o počet zaměstnaných občanů EU (EHP) + počet pracujících cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnání či živnostenským oprávněním; počet všech neumístěných uchazečů byl nahrazen počtem dosažitelných neumístěných uchazečů o zaměstnání. Údaje v tab. 47_5 jsou za rok 2004 pro účely srovnání uvedeny za všechny měsíce v obou metodikách.

Od ledna 2013 přešlo Ministerstvo práce a sociálních věcí na nový ukazatel registrované nezaměstnanosti v ČR s názvem **podíl nezaměstnaných osob**, který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15 – 64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Tento ukazatel nahrazuje zveřejňovanou míru registrované nezaměstnanosti, která poměřuje všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám. Ukazatel podíl nezaměstnaných osob má kvůli odlišné definici jinou úroveň a je tudíž s původním ukazatelem nesrovnatelný.

Míra volných pracovních míst (tab. 18 a 49) představuje podíl volných míst na celkovém počtu obsazených a volných míst. V souladu s doporučením Eurostatu je použita metodika, která do celkového počtu volných míst nezahrnuje místa vznikající u firem či soukromníků, do té doby bez zaměstnanců. Počet volných míst je přebírán ze statistiky MPSV, počet obsazených míst je v podmínkách ČR definován jako součet počtu zaměstnanců a členů produkčních družstev z výběrového šetření pracovních sil.

Výpočtové údaje jsou počítány z nezaokrouhlených čísel a teprve následně zaokrouhleny, proto v některých případech součty nesouhlasí.

Mgr. Dalibor Holý
ředitel odboru statistiky
trhu práce a rovných příležitosti